

UNITÁRIUS ÉLET

V. ÉVFOLYAM 5. SZÁM

1951. SZEPTEMBER HÓ

Hisszük a Szentlelket. Istennek pedig őt nem merjük nevezni, mert sehol az írás azt nem míveli.

Dávid Ferenc.

Alkotmányunk és a vallásszabadság

Unitárius egyházunk vezetői és egyszerű hívei négyszáz éven keresztül küzdöttek azért és küzdenek ma is, hogy az emberek az igazság megismeréséből lelkiileg új világosságot nyerjenek. Az unitarizmus mindig a világosságnak volt a terjesztője. A teljes és tökéletes vallásszabadságért küzdött. Felszabadítani az embereket a dogmák általi megkötöttség alól és világosságot vinni be az emberek közé, mutatni a haladás útját, melyet Jézus így jelölt meg: legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes. Tehát unitárius egyházunkat az jellemzi, hogy állandóan és szakadatlanul a teljes és tökéletes lelki szabadságnak volt zászlóvivője.

Testvéreim, ezért ünnepeljük ma mi unitáriusok különösképpen is az Alkotmány ünnepét, mert a Magyar Népköztársaság Alkotmányában hosszú évszázados küzdelmeink eredményeit látjuk biztosítva.

A Magyar Népköztársaságunk Alkotmányának 54-ik szakasza kimondja: „A Magyar Népköztársaság biztosítja a polgárok lelkiismereti szabadságát és a vallás szabad gyakorlásának jogát.” Nagy szellemi forradalom eredménye ez, hogy a lelkiismereti szabadság és a vallás szabad gyakorlásának joga, tételesen le van fektetve Alkotmányunk törvényében. Olyan szellemi forradalomé, melyért mi, unitáriusok, századokon át nagyon drága árat fizettünk. Emlékezzünk Szervét Mihályra, ki a lelkiismereti szabadságért négyszáz évvel ezelőtt vállalta a máglyahalált. Emlékezzünk az igazságkereső Dávid Ferencünkre, az unitáriusok első püspökére, aki az igazságért vállalta a mártíromságot Déva vár börtönében, melynek falára saját vérével írta fel: „az igazságot szabad folyásában nem lehet feltartóztatni.” Emlékezzünk Socinus Fausztusra, a lengyel unitáriusok egyik vezetőjére, kinek el kellett hagyni hazáját az igazság eszméjének hirdetése miatt. Az unitarizmus útja tövises volt. Az élet szüntelenül kisebb és nagyobb áldozatokat követelt hitelűdeinktől. Szenvedés, háttérbeszorítás, kigúnyolás jelenti az unitárius történelmet és jelenti azt a drága adót, amit hitükben megálló elődeink ennek az elvnek az érvényesüléséért megfizettek a történelem folyamán.

A szabadságjogokat nagyon jól tudjuk, — nem elég kinyilatkoztatni, biztosítani is kell azoknak megvalósítását. Ezért mondja ki Alkotmányunk 44-ik szakaszának II-ik bekezdése: „A lelkiismereti szabadság biztosítása érdekében a Magyar Népköztársaság az egyházat különválasztja az államtól.” Nincs még olyan messze a múlt, hogy ne emlékeznénk rá, hogy mit jelentett országunkban az uralkodó egyház, ami mögött ott állott nyíltan és titokban az államhatalom a maga teljes súlyával és támogatásával és látjuk napjainkban is, hogy Spanyolországban az államegyház az állam hivatalos támogatásával miként igyekszik kiirtani a protestáns felekezeteket. Nem is kell tehát az inkvizíció koráig, vagy Kálvin Genfjéig visszamenni, hogy feltegyük azt a jogos kérdést: lehet-e szó lelkiismereti szabadságról olyan körülmények kö-

ÁHITAT

„... a hitből való imádság megtartja a beteget, és az Ur felségíti őt.”

(Jakab apostol levele 5. r. 15. v.)

Ma már egészen természetes, hogy betegségben szenvedő ember, gyógyulást keresve az orvoshoz fordul segítségért. Testi betegségek gyógyítása terén hatalmasat fejlődött az emberi tudomány. Számítalan betegséget legyőzött tudásával s ki tudná megmondani, hogy hová fog eljutni még az orvostudomány s hány olyan betegség eredetét és gyógyszerét fogja felismerni, amelyet ma még csak homályosan ismer.

Az embereknek azonban nemcsak testi betegségekből eredő fájdalmaik vannak. Néha a lélek beteg, a lélek fáj s ezt a betegséget nem lehet patikában vásárolt gyógyszerrel gyógyítani. Diagnózisát is sokkal nehezebb megállapítani.

Amikor terveinket összetöri az élet; amikor összeomlanak ifjúkori álmaink, melyek oly szépek és boldogítóak voltak; amikor elveszítettünk valakit, akit nagyon szerettünk; amikor nem látjuk hivatásunk célját; amikor reménytelennek látjuk életünket; amikor vihar dúlja szét boldogságunk várát; amikor egyedülvalóknak, árváknak érezzük magunkat; amikor csalódunk egy eszményben és elveszítjük azt, vagy elbukunk az élet küzdelmeiben és úgy érezzük, hogy nincs erőnk felállni, — olyankor a lelkünk kap fájó sebet, a

zött és ott, amikor és ahol az egyik vallásnak, egyháznak kiváltságos hatalmi helyzete van a másikkal szemben.

Ezért helyeseljük mi unitáriusok az egyháznak a politikai államtól való elválasztását.

Mi unitáriusok ebben az alapelvben, ebben a törvényben a magunk igen régi követelésünk és törekvésünk kinyilatkoztatását látjuk. A mi unitárius elődeink nagyon régen rájöttek arra a nagy igazságra, hogyha a magunk számára a hit és lelkiismeret szabadság jogait követeljük, óhajtjuk hasonló szabadság biztosítását mások részére is. Hiszen nem lehet tökéletes szabadság a vallásban kölcsönös és teljes türelmesség nélkül. Ez a mi unitárius meggyőződésünk. Mi bizonyosak vagyunk abban, hogy az igazság kényszerítő körülmények, félelem és kedvezés nélkül saját erejéből diadalmaskodik. Ezért tette meg Dávid Ferencünk a tordai országgyűlésen, 1568. januárjában azt az ékesszóló indítványt: senkit bántani hitéért nem szabad. Így lett a kicsiny Erdély a szabadelvű törvény alapján az egész Európában a vallásszabadság igazi hazája.

Csaknem négyszázad távolából zeng felénk a nagyváradi zsinat hatalmas szózata: „Tudjuk, hogy a hit isten ajándéka és a lelkiismeret semmire erőszakkal nem vitethetik.”

A ma unitáriusa számára sem lehet más mérték, mint a szellemi szabadság, a felvilágosult józan ész, mindeneget megértő igazi szeretet, amit Jézus e szavakkal fejez ki: „Boldogok a békességre igyekezők...”

Hadd hangozzanak fel az Alkotmány ünnepén minden igaz unitárius ajkán Dávid Ferencnek négyszázévvvel ezelőtt elhangzott szavai: ne bántátok egymást, mert a hit Isten ajándéka. — Amen.

BUZOGÁNY KÁLMÁN

* Részlet a f. évi augusztus 19-i rádióbeszéből.

Dogma nélkül

Ielkünk lesz beteg. S ilyenkor megtudjuk azt is, hogy mennyivel nehezebb a lélek, mintsem a test sebeit gyógyítani. Nehezebb azért, mert sokszor téves utakon keressük a gyógyulás lehetőségeit.

Jakab apostol a lélek betegségében szenvedőknek a lélek gyógyszerét ajánlja s ez nem más mint a hitből fakadó imádság. Mert a lélek isteni eredetű s az imádkozásban a lélek az ősforráshoz, az Istenhez fordul. Imádkozást ajánl, mert az Istenhez való fordulásnak a legegyszerűbb és legtermészetesebb formája az imádkozás. Régi megállapítás szerint is az emberi léleknek egyik legmélyebb és legtermészetesebb ösztöne az imádkozás. S mi, akik Jézus tanítása szerint olyan élő Istenben hiszünk, ki az emberi léleknek segítségére jön, hogy lelki szükségéit szerető gondviseléssel elégítse ki s ezen keresztül megérezzük az Ő személyes viszonyát az emberi lelkekkel, vigasztalást, erőt és reménységet is csak tőle, az ősforrástól kaphat és meríthet megsebzett lelkünk.

Az imádkozáson keresztül az ember számára az istengondolat nem csupán tétova vonzódás lesz, — hanem sokkal több annál: a lélek honvágya. S e honvágy hajtotta Isten felé fordulásunk úgy felnyitja a lelkünket, hogy oda beáramlik áldott gyógy-ír égi harmatja. Az imádkozásban Isten előtt kitárult lelkünk megtelik új reménnyel, felemelő szeretettel. Gondolataink szárnyrakelnek s összetört terveink felett a hitnek szent tüze gyúl, melynek melegétől felszáradnak könnyeink. Megérezzük, hogy Isten jóságos Atyaként áll mellénk az árvaság és kínzó magánosság remete-éjjelén. A hitből fakadó imádkozáson keresztül tudatosul a lelkünkben, hogy Istenben kell legyen örök bizodalunk, Ő a mi támaszunk és menedékünk. E megérzésen keresztül újra céltudatosává válik munkánk, szeretetben gazdagabbá szívünk. Új eszmék, új gondolatok születnek az összeomlottak fölött, mert az imádkozáson keresztül bekapcsolódik lelkünk a gondviselő Isten erejébe és saját számára merít abból; léleknek áldott égi orvosságát.

Jézus, szenvedése nehéz perceiben imádkozásban tárta ki lelkét égi Atyja előtt s Istentől kapott hatalmas lelkierővel fenséges nyugalommal viselte el minden szenvedését. Imádkozott Getsemáné kerti gyötrődésében, imádkozott kínzó keresztfáján s tanítványait is imádkozni tanította. Dávid király zsoltárokban mondta el lelke imádságos érzéseit. S az Ő-szövetség annyi nagy prófétája mindég Istenhez fordult segítségért, biztatásért. Jakab apostol tanácsa szent meggyőződésből fakad, mert az imádkozáson keresztül a lélek Isten felé fordulván, begyógyulnak sebei és az Úr felsegíti a csüggedő embert.

De nemcsak a beteg lelkeknek születik vigasztalása és erőforrása az imádkozás nyomán, hanem az alkotó munka lendületében elfáradó lelkek is felfrissülnek, új lendületet nyernek. Haydnról, a nagy zeneszerzőről jegyezték fel, hogy egy alkalommal, amikor művész barátai megkérdezték, hogy miként élénkíti fel és szerzi vissza alkotó munkakedvét, ha elfárad, Haydn így válaszolt: „Lakásomban van egy kis házikápolna, oda megyek és imádkozom, ahányszor fáradtnak érzem magam és ez az eszköz nálam még sohasem tévesztette el hatását“. S akik őt megkérdezték, megállapították, hogy Haydn alkotásai valóban bizonyosságot tesznek módszere helyességéről.

Fájó lelkünk gyógyítását, erőnk felfrissítését, reményeink gazdagítását, hitünknek forrását s szeretetünknek másokkal jó tevő melegét az ima szárnyain kitárult lelkünk Istentől, a lélek ősforrásától nyeri el.
Amen.

Husztai János

A budapesti egyházközség könyvtára értékes könyvekkel és folyóiratokkal gyarapodott néhai dr. Zsákó Andor egykori presbiterünk hagyatékából. Ma már az „Unitárius Közlöny“ c. folyóiratunk is csaknem hiánytalan. A „Keresztény Magvető“ a könyvtárban és a lelkészi könyvtárban is teljes. Kérjük olvasóinkat, hogy az „Unitárius Közlöny“ 58. évfolyama teljessé tétele érdekében a nekünk hiányzó következő füzeteket ajánlják fel a budapesti gyülekezet könyvtárának: 1919/20. évf. 4, 5, 6, 7, 8 füzetek, 1921. évf. 4, 5, 6, 1922. évf. 2, 10, 1923. évf. 6, 1924. évf. 3. sz.

Az ember veleszületett életfenntartásának ösztöne, hogy a valóságban eligazodjék, azt felismerje. A valóság meg nem ismerése vagy félreismerése végzetes tévedéseknek, bajoknak, az élet megnyomorításának, elpusztulásának lehet és volt mindig az oka. Ezt bizonyítja a történelem. Pl. az Egyház tiltotta a pestis elleni védekezést, mert azt az Isten büntetésének tekintette. A dogmatikus vallások okozta fanatizmus szülte századokon át a pusztító vallásháborúkat, a más vallások üldözését, öldöklését, az inkvizíció kínzásait és máglyáit, tudományos könyvek indexre tevését, vallásos merényleteket, az önostorozók és szekták önkínzásait stb.

A dogma magában foglalja a valóságtól való elfordulást, mert az olyan teológiai vagy tudományos tétel, amiről azt állítják s követelik, hogy mint megdönthetetlen tantételt minden vizsgálat és bírálat nélkül kötelesek vagyunk elfogadni.

Ez azt jelenti, hogy az ember mondjon le a valósághoz fűződő legszentebb jogáról és a valóság megismerésének köteletségéről, eszének és ítéletalkotási képességének használatáról. A szentírás több helyen parancsolja az igazság kutatását. Már a tízparancsolat tiltja a hamis tanuskodást, ezzel meghagyja az igazság követését és megfosztja a dogmákat erkölcsi létalapjaiktól.

A vallási dogmák az emberi értelem mesterkelt okoskodásai, amelyeket parancs, erőszak, nevelés s hagyomány az isteni szentség fényével ruház fel, azonban másfelől megtiltják ugyancsak az értelemnek, hogy azokat megbírálja. Ez ellenmondás. Az ember lelki hitbeli élményei bírójává kénytelen elfogadni ő rajta kívül eső egyházat, konfessziót, zsinati vagy pápai végzést. Pedig a vallás annál tisztultabb, minél inkább lerántjuk róla teológiai merev köntösét, a vallás annál inkább fedi az ember bensejében érzett hitét.

Ellenkező a helyzet a valóságot fedő tantételeknél. Már keletkezésüknél is a kutatás, tapasztalat, vizsgálat, bírálat volt forrásuk. Az ember által felismert új igazság rendszerint csak rész-igazság, amely folyton fejlődik, kiegészül, gyarapodik a történelem vég nélküli folyamán. A homályos felismerésekből fokozatosan folytonos vizsgálat és bírálaton át — mindinkább tisztultabb s igazabb tudományos rendszer fejlődik. Ezeknek az igazságoknak éltető feltétele épen a kétely, a vita, a bírálat, a tapasztalat, a kísérlet.

Ha dogmatikus egyházaknak sikerült volna a tudományok szabad kutatását megakadályozni, amiként akarták, akkor az emberiséget megfosztották volna a természettudományok, az orvosi tudomány, a technika ezer és ezer áldásától, a boldogulás és jólét eszközeitől. Ma is a sötét középkor színvonalán állanánk és pl. a ragályos betegségek ellen ma sem tudnánk védekezni, a sebészet ma se tudná műtéteivel az életet megmenteni.

Míg a dogmatizmus számára az ismeret tárgya készen adva van, s a tantételek véglegesen lezártak, érinthetetlenek, addig a kritizmus számára a feladat az igazságokat, összetevő részeikből, módszeresen, tapasztalatok alapján, fáradságos munkával felépíteni. Számára az ismeret végtelen és azt teljesen lezártnak sohasem tekinti. Szárnyal, fejlődik beláthatatlan magasságokig és mélységekig, a végtelen nagy és végtelen kicsiny dolgokig és távolságokig.

Ezért nem a dogmák azok, amelyek örökéletűek, ezek előbb-utóbb elhervadnak, elsorvadnak és kihalnak. Ellenben a valóságot fedő, bebizonyított igazságok megmaradnak mintha örökéletű fák volnának, amelyeknek törzse állandó, habár ágaik és galyaik közül egyik másik letöredezik, de újak nőnek és a fa lombja közben folyton terebélyesedik.

A vallások valóban épen olyan változó és fejlődő rendszerek, mint a tudomány. Maga a kereszténység sem úgy kezdődött, mint kidolgozott dogma-rendszer és uralkodó hatalmas, földi javakban dús egyházi szervezet.

A kultúra és a tudomány fejlődésével az ember lelki élményei is változnak, fejlődnek, tisztulnak. De a megmerevedett dogmák nem fejezhetik ki a lelki élményeket, sőt azokkal idő múltán éles ellenkezésbe

Szórványaink : Baranya—Tolna

Szeretnék tolnai, baranyai viszonylatban nem szórványok életéről beszélni, hanem örömteljesebben szólnánk a Dunántúl 16—17. század életerős, régi unitarizmusának újrakedveléséről. Szívesebben íránk annak az unitarizmusnak feltámadásáról, mely az Alduna—Balaton—Győr között elterülő szabálytalan háromszög-területen, mind templomokkal bíró 300 nagyobb és több kisebb eklézsiában (miként korabeli jezsuita annalesokból írja Pintzger professzor) ama kor legképzettebb lelkészei hirdették a tiszta Jézusi evangéliumot az unitárius szellemiség fényvilágánál. Amikor — Koller-Kanyaró feljegyzései szerint — a pécsi három napos s Budán a basa által rendezett 5 felekezet közötti nyílt hitvitában az unitarizmust védő lelkész gyűlöletmentes, nagyvonalú felfogásával, magas szintű, felsőbbrendű képzettségével nemcsak győzelemre vitte a dávid—ferenci álláspontot hanem oly egyházgyarapító lendületet ért el, mely az erdélyi törzs-unitarizmust is túlszárnyalta. (Az akkori unitárius papok magas képzettségét dicsérő jelzőket a 16. század kiváló jezsuita missziósától, Szántó Istvántól vettem szószerint.)

Ez a viruló unitarizmus némely dunántúli községben 4—5 nemzedéken át is szívósan védekezett a habsburgi rezsim lélek- és hitszabadságot eltipró terrorja ellen; *de végül is*, a vezérfények kihunyásával, ereje lassan felörlődött, megsemmisült. Vagy mondhatnók: elszunnyadt csupán, mert ha dunántúli, intelligens egyénekkal, más vallásúakkal beszélsz, jó testvérem, a lelkek nagy tömegénél megtalálod az unitárius hitbéli felfogást. De hol van *Jászberényi és Válaszúti Györgyéhez* hasonló küldetésünk? mert nem a fővárosi fényben elvesző, de a pusztában messze látszó, messze-világító fény-fókuszra van szüksége az unitarizmusnak. A dunántúli nagy pusztában ez a fény-fókusz — csakis Pécs lehet, mint volt a 16. században is.

Mikor *Józan Miklós* püspöki helynök korában, 1927 folyamán Pécsen kétszer is látogatást és lelkészi munkát végzett feltűnő hatással, bizonyára a századokkal előtte itt működő nagy papjaink sikerei lelkesíthették, mivel e cikk szerény írója előtt többször hivatkozott rájuk. Ekkor bízott véglegesen a pécs—baranyai hívek pásztorlása Polgárdi papjára, *Bartók Gézára*, aki éveken át igen szép sikerrel véggezte itt is a papi teendőket. Közben és utána *dr. Csiki Gábor* és *Ferenc József* szolgálatai hagytak nyomot és szép emlékeket a pécsi szórvány-hívek lelkében.

Am a szélesebb körű papi szolgálatot Dunántúl mostani körlelkésze, *Szász János* véggezte végül is el, aki nevével együtt nemcsak Pécs, hanem Pécs telepei, Baranya és Tolna megye falvaiban, tanyáin található szórványainkat nem kis fáradozással, sok helyen gyalogtúrával, személyesen kereste fel.

Ez intenzívebb munka eredménye volt a tolna—baranyai szórványok népes nagygyűlése Pécsen 1949. év folyamán, amely gyűlés a szórvány-gócok részére vezetőket választott s közakarátú, lelkes megnyilatkozásban határozta el Pécs-központtal a *baranya—tolnai leányegyház* megalakítását.

Az új leányegyház unitárius lélekszáma: Pécs-Baranyában százon fölüli; Tolnában 70 körüli.

Baranya-Tolna 170 unitáriusának legfőbb óhaja, hogy Pécs-központtal lelkészség szerveztessék állandó jelleggel, mert Polgárdiból Dunántúl 200 szórványát *kellően* pásztorolni aligha lehet.

Pécs és Pécs-körzet bányatelepei mellett Bata-szék, Mohács, Szekszárd, Bonyhád, Tolna-város, Gyöngyös, mint főbb szórvány-gócok, már két vármegyén fekszenek. A vasárnapinál fontosabb hétköznapi pásztorlást, hitoktatást alig végezheti el egy pap egymagában. Dunántúl unitarizmusának új életre serkentéséről — más egyházak buzgó tevékenysége mellett — mi sem szöhetünk csupán csodátváró szép álmokat.

Abrudbányai Ödön
(Pécs)

jutnak. Ezért vesztettek a dogmatikus vallások vezető szerepükből. Ennek visszahatásaként az emberek végletekbe, szélsőségekbe esnek: vallástalanok, sőt hitetlenek, jobb esetben a vallás iránt közömbössékké lesznek, vagy épen bigottakká, vagy képmutatókká válnak; már nem érzik a hitet, de azt mutatják valamelyes érdekből.

Különösen visszás a helyzet, hogy az ifjúság az iskolákban a természeti törvények uralmát tanulja míg a dogmatikus vallások azt tanítják, hogy a csodák alkalmával a természet törvényeinek uralma fel-függesztődik. Nincs kétféle igazság. Erkölcsi törvény: az igazság mindenek fölött!

Az unitarizmus az egyetlen élő keresztény felekezet, amely kezdettől elvetette a szentháromság és az ember eredeti bűnben születése dogmáit. Sőt az unitarizmus dogmanélküli vallás. Csak hitelvei vannak, amelyeket kész folytonos revízió alá venni. Nem tekinti hitelveit csálhatatlanoknak, sem egyedül üdvözítőknél, sem egyházat kizárólagosnak. Szerinte minden ember üdvözülhet, aki a jézusi emberszeretet műveit éli és cselekszi. Megengedi, hogy az emberszeretetet hirdető evangélium keretén belül lelki pásztorai a hitelveket lelkiismeretük szerint magyarázzák és hirdessék.

Ily módon lehetségessé válik, hogy a kereszténység és a tudomány nem ellenfelekként, hanem segítő-társakként működjenek az ember szellemi s lelki haladása, tökéletessége útján.

Az unitarizmus szerint: nem a hit van az egyházért, hanem az egyház van a hitért. „Az egyház nem zsinórmértéke az igazságnak, hanem megfordítva, az igazság zsinórmértéke az egyháznak.” (Szentábrahám Mihály). Vezető elve: az igazság. Dávid Ferenc hirdette: „Kész vagyok az általam vállott igazságért mindent elszenvedni”. El is szenvedte a dévai várbörtönben és meghalt ott az igazságért. Az unitáriusok szerte Európában hőiesen szenvedtek minden üldözést és életüket áldozták vértanuként az igazságért.

Az unitarizmus, amelynek vezéreszméje az egyetemes igazság nem egyes fajokhoz fűződik, hanem fajok felett áll, és az egész emberiség számára általános, egyetemes jelentőségű és fontosságú. Nem számít, hogy épen ezért ma nem sok híve van.

Az unitarizmus hirdeti: az életet adó Isten az embert a földi élet boldogabb, tökéletesebbé tételére hívta fel.* Ennek alapfeltétele az emberiség békéje, a háborúk kiküszöbölése. A háború az emberszeretet elvének, a „Ne ölj!” parancsolatnak megszegése, tömeges meggyalázása tengernyi bűnhalmazat elkövetésének forrása, az állati ösztönök felgerjesztése, annak a szellemi, erkölcsi lénynek, akit embernek hívnak, lealacsonyítása.

Dr. UJLAKI GÉZA

* Az emberiség eszményeiről szerző cikke az „Unitárius Élet” 1950 XI. 15. számában „Az unitarizmus hivatása” címen.

ERDÉLYI POSTA

A Székelykeresztúron tartott lelkészi továbbképző tanfolyamon dr. Kovács Lajos, dr. Erdő János, dr. Simén Dániel és Gellérd Imre egyházi vonatkozású előadásain kívül a sztálini alkotmányról, a békeharcról, az új román kultusztörvényről, a Szovjetunió mezőgazdasági felépítéséről hangzottak el nagy érdeklődéssel kísért előadások.

Újra átdolgozták a régi Ürmössy József—Benczédi Pál-féle III—IV. elemista tankönyvet s egy kötetben kiadták „Bibliai Történetek” címen. Gyökeresen átdolgozták a Ferencz József-féle „Unitárius Káté”-t. — Könyvnyomat sokszorosításban megjelent „Áldott szeretet” címen egy gyűjtemény, mely az I—II. osztályosok részére gyűjti egybe az unitárius vallás-erkölcsi nevelési anyagot. A gyűjteményt Lőrinczy László és dr. Erdő János állították össze.

Ifj. Máthé Lajos szentábrahám (Udvarhely megye) unitárius lelkész és Balázs András ny. esperes-lelkész (Székelyderzs) afiai elhunytak. Utóbbiban Szathmáry Miklós szegedi egyházi tanácsos afia sógorát gyászolja. Hideg Mihály a v. kolozsvári unitárius főgimnázium évtizedeken át érdemes tanára Kolozsvárott elhunyt. — Áldott legyen emlékü.

Péterffy Gyula bácsi, Orbán Balázs hű tanítványa meghalt. De példamutatásából élő értéket árad.

Életem döntő korszakában talákoztam vele először. Már túl voltam az indulás ámulatán és még nem jutottam el a követendő útra. A feladataok nagyságának, önmagunk kicsinységének tudata nyomasztott. Akkor vett elő zsebéből néhány fényképet.

Azt hiszem, e pár kép mindig nála volt: Orbán Balázs nézett le az egyikről, kackiásan és okosan. A másik kép Homoródalmást ábrázolta. A harmadik egy festett könyvszekrényt, melyet Homoródalmás magyarországi fiai ajándékoztak az ottani unitárius ifjúságnak.

Mint bölcs pedagógus, talán nem is fűzött túlsok oktató szót a képekhez. Hagyta, hogy mi, unitárius testvérei, vonjuk le a tanulságot abból, ha valaki szíve fölött s szívében hordja szülőhazája képét, továbbá annak a képét, aki szülőföldjéért szüntelenül buzgólkodott s végül a harmadik fényképet, mely arról tanuskodott, hogy a legértékesebb ajándék a gondolkodásra-nevelés...

Időt, fáradságot nem kímélve küzdött azért, hogy oklevelet szerezzenek a legtehetségesebbek és könyvekhez, művelődési alkalmakhoz jussanak az otthonmaradottak.

Rajongó lelkesedése erős gyakorlatiassággal párosult. Emlékszem, baráti körben beszéltem egyszer Balázs Ferenc munkájáról. Lelkesedtem, tele voltam optimizmussal. Nem cáfolt meg. De beszélni kezdett ő is és szavaiból nyilvánvalóvá vált, hogy gigantikus nehézségekkel nem bírnak megküzdeni magukra hagyott emberek. És mikor csöndesen bevégezte szavait, mindenki érezte, mi a kötelessége.

Hűségesen, állhatatosan gyűjtötte az Orbán Balázsra vonatkozó írásokat. Izzó érdeklődése magával ragadott, mi is meghallottuk Orbán Balázs szavát: „Amit nem ismerünk, azt nem szerethetjük“. És igyekeztünk annyit magukbaszívni e tiszta ismeretekből, amennyi elegendő volt ahhoz, hogy annakidején zord időkben is emberségesek tudtunk maradni.

Sz. Veress Jolán

*

Mélységes részvétellel vettük Péterffy Gyula ny. iskolaigazgatónak budapesti egyházközségünk hosszú éveken át érdemes énekvezérének halála hírére. Nem volt egyházunknak olyan igaz ügye, amelyet nemes buzgalommal fel ne karolt volna. Különösen a tehetséges szegény székely ifjak taníttatása terén hozott nagy áldozatokat, ő a nemzet napszámosa, aki a támogatásra érdemesek segélyezése céljából életre hívta annak idején a különböző ú. n. gyámszülőtársaságokat, amelynek éltető, mozgató ereje az ő népéhez sűrű hűséges székely szíve volt. A kispesti temetőben helyezték örök nyugalomra nagy részvét mellett. A gyászszertartást Pethő István pestszentlőrinci lelkész, egyházköri főjegyző végezte, aki mélyen megkapó beszédben búcsúztatta Kriza János szülőföldjének, Nagyajtának áldozatos lelkű fiát. A sírnál Szolga Ferenc lelkész a budapesti egyházközség nevében megindító szavakkal vett búcsút Péterffy Gyulától. — Nagy Sándor énekvezér gyászénekének hangja mellett hantolták el a koporsót, amelyet elhalmoztak a kegyelet virágai. A hátramaradottaknak adjon az Úr vigasztalást. Elhalt afia emlékét hálás szívek kegyelete őrzi.

Högyes Endre-utcai templomunkban szépen sikerült gyülekezeti összejövetelen *Bencze Márton* lelkész evangélizált. Szép gondolatokkal telített elmékedése mély benyomást gyakorolt a hallgatóságra. Majd Sz. Weress Jolán, a kiváló író tartott „Fagygyú gyertyák fényénél“ címen előadást, amely néhai Gál Kelemennek az unitárius kollégiumról írt nagyértékű munkájából merített reminiscenciák nyomán rajzolt rendkívül érdekes és a jelenben is eleven példát nyújtó képet egyházunk multjából.

Vadady Ágnes, *Vadady Albertné*, egyházi tanácsosunk leánya és *Aszalós Károly* Koháry-utcai templomunkban örök hűséget esküdtek. Öszinte szívből gratulálunk.

Népköztársaságunk kormányának egyházunkkal szemben eddig is tapasztalt méltányoló jóindulata és segítő készsége nyilvánult meg abban a nagylekű intézkedésben, amellyel a kormány lelkészeink állami fizetésekiegészítését rendezte. Lelkészeink a régi és új kongrua közötti különbözetet f. évi május 1-től, valamint a felemelt kongruát már megkapták.

Buzogány Kálmán afiát ünnepélyes keretek között iktatták be a budapesti egyházközség lelkészi tisztségébe. A diplomát zsúfolásig megtöltő hívek közénélután *Szolga Ferenc* lelkész mondott emelkedett szellemű imát, majd dr. *Csiki Gábor* esperes, püspöki helynök tartott magasszárnyalású beiktató beszédet, vázolván a „jó pásztor“ kötelességeit.

Buzogány Kálmán komoly igazságokat tartalmazó, szép beszédben foglalta el lelképásztori székét, egyházi és külső vonatkozásban is egyként a béke eszméjének magasztos szolgálatát tűzvén ki legfőbb céljául. *Nagy Sándor* énekvezér művészi ének száma emelte az istentisztelet áhitatos hangulatát.

Az istentiszteletet közgyűlés követte, amelynek során dr. *Gálfalvy István* főgondnok az Egyházkör, dr. *Lázár János* gondnok az Egyházközség, *Vadady Albertné* presbiter az Egyházközség asszonyhívei, *Tófalvy Sándor* a szórványhívek, *Szathmáry Miklós* pedig a barátok és volt osztálytársak nevében üdvözölte az új lelkészt, aki meghatott szavakban mondott köszönetet az üdvözlésekért.

Pestszentlőrinci gyülekezetünk szeptember havi gyülekezeti evangélizációján *Kovács József* pesterzsébeti ref. lelképásztor tartott magasszárnyalású evangélizációt. A gyülekezeti énekszámok és *Szokolay Réka* művészi szavalata után *Pethő István* mondott nagyhatású záróbeszédet. A műsort jól sikerült szeretetvendégség követte, amelyet a pestszentlőrinci hívek rendeztek.

Koháry-utcai templomunkból szeptember 23-án 9.30—10.15. istentiszteletet közvetít a rádió. A szolgálatot *Pethő István* lelkész, egyházköri főjegyző végzi. **Október 19-én** 9.00—9.30. vallásos félóra közvetítésére kerül sor. A vallásos félórát *Buzogány Kálmán* budapesti lelkész tartja. **November 18-án** 9.30—10.15. ismét istentiszteletet fog a rádió közvetíteni. A szolgálatot dr. *Csiki Gábor* esperes, püspöki helynök végzi.

Ifj. P. Buzogány Lajos, P. Buzogány Lajos kecskeméti szórványunk érdemes gondnokának fia Szabadszálláson házasságot kötött *Pető Jolánnal*. Az ifjú párra dr. *Csiki Gábor* esperes-püspöki helynök kérte Istennek áldását. Az örvendezők örömeiben mi is őszinte szívvel osztozunk.

Ösi hálaadó istentiszteleteinket ösi szólás szokásainkhoz híven, szeptember utolsó vasárnapján, 30-án tartjuk úrvacsoraosztással.

Hewlett Johnson, a Sztálin generalisszimus nevére elnevezett Nemzetközi Békedíjjal kitüntetett canterbury érseki helynök, a világszerte ismert bátor békeharcos, hazánkban tartózkodott és a fővárosban és vidéken tett utazásai nyomán szerzett benyomásairól nagy elismeréssel nyilatkozott. Különösen a Dunapentelén épülő szocialista város volt reál lenyűgöző hatással. Az érseki helynöknek alkalma volt ebéd keretében a magyarországi protestáns vezetőkkel is találkozni, akiknek sorában egyházunk képviselőjében dr. *Gálfalvy István* főgondnok is megjelent.

Ujváry László afiát, budapesti egyházközségünk hosszú éveken keresztül buzgó, érdemes jegyzőjét súlyos csapás érte felesége halálával. A gyászoló családdal maradjon az Úr vigasztaló kegyelme, az eltávozott emléke legyen áldott.

UNITÁRIUS ÉLET
Laptulajdonos a Magyarországi Unitárius Egyházkör.
Felelős szerkesztő és kiadó: **Dr. Csiki Gábor.**

Évi előfizetési díja: 6 forint.

Budapest, IX., Högyes Endre-utca 3.

Táv. : 183—186.

Nyomta: Uttörő-nyomda. Bpest. F. v. : Becker Géza.